

УДК 781.68: 786.2

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-33-1-29>**Уляна Богданівна Молчко**

ORCID: 0000-0003-1519-6053

доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
u.molchko@gmail.com

Яна Василівна Левко

ORCID: 0000-0003-4691-6105

студент магістратури
Навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
levko.jana.99@gmail.com

МУЗИКОЗНАВЧИЙ ДОРОБОК ЗАКАРПАТСЬКОЇ ВЧЕНОЇ ТЕТЯНИ РОСУЛ

Мета роботи – розглянути наукові дослідження ужгородської музикознавиці Тетяни Росул із питань музичного минулого Підкарпатської Русі та сучасних здобутків мистців Закарпаття. *Методологія* дослідження спирається на аксіологічний, теоретичний, історичний, дослідницький методи. *Наукова новизна* полягає в тому, що вперше аналізується науковий доробок закарпатської вченої як у сфері історичного музикознавства, так і її напрацювання в царині сучасної музикології. *Висновки*. Шлях України до європейського співтовариства прогресивних держав міцно спирається на досягнення в галузях української культури, зокрема регіонального мистецтва. До грона сучасних науковців Закарпаття належить кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри археології, етнології та культурології Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», викладач-методист Ужгородського музичного фахового коледжу імені Д.Є. Задора, член Національної спілки композиторів України, лауреат обласної премії імені Д.Є. Задора Тетяна Іванівна Росул. Ужгородська вчена є автором численних досліджень з історичного музикознавства, музичного краєзнавства, сучасного музикознавства, етнографії, філософії, педагогіки. Її багатоаспектний науковий доробок є частиною загальнонаціональної музичної культури України, тому сьогодні актуальним є вивчення її теоретичної спадщини.

Автори статті розглядають здобутки Т. Росул у сфері історичного музикознавства. Проаналізовано її монографічне дослідження «Музичне життя Закарпаття 20–30-х років ХХ ст.», де музично-краєзнавчий матеріал крізь призму суспільно-політичних подій краю в умовах тогочасного бездержав'я. Доведено незаперечну наукову цінність цього документального видання.

Наведено тематичний огляд низки історико-музикознавчих статей Т. Росул, що були опубліковані в трьох збірниках «Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення», а саме «Музичне життя Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття», «Розвиток освіти», «Фестивальна панорама Ужгорода», «Анатолій Затін: музика це спосіб існування», «Хорова творчість Іоанна Бокшая», «Вплив художньо-естетичних принципів М. Лисенка на розвиток музичної культури Закарпаття», «Хорова творчість Василя Гайдука», «Рецепція Закарпаття у творчості чеських композиторів міжвоєнного періоду (на прикладі кіномузики)». Отже, історико-музикознавчі праці Т. Росул представляють динаміку розвитку музичного мистецтва Закарпаття і є вагомим внеском у сучасні дослідження у сфері регіональної культурології.

Ключові слова: закарпатське музичне мистецтво, Тетяна Росул, історичне музикознавство, монографія, наукова стаття.

Molchko Ulyana Bogdanivna, Associated Professor at the Science Musical Sciagraphy and Pianoforte Department of the Institute of Music of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical Univeristy

Levko Yana Vasylivna, Second-year Master's Student of the Institute of Music of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical Univeristy

Musicological work of Zakarpattia researcher Tetiana Rosul

Research objective – to consider theoretical researches of modern Uzhhorod musicologist in the area of historical musicology against the background of modern musical culture of Zakarpattia. The research methodology is based on axiological, theoretical, historical, research methods. The scientific novelty lies in the fact that for the first time the scientific achievements of the Uzhhorod researcher in the context of modern musical culture of Zakarpattia are analyzed. Conclusions. Ukraine's path to the European community of progressive states is firmly based on achievements in the fields of Ukrainian culture, in particular regional art. The group of modern researchers of Zakarpattia includes Doctor (Candidate) of Art Criticism, Associate Professor at the Department of Archeology, Ethnology and Cultural Studies of the State Higher Educational Institution "Uzhhorod National University", teacher-methodologist of Uzhhorod Music Vocational College named after D.Ye. Zador, member of the National Union of Composers of Ukraine, winner of the regional prize named after D. Ye. Zador – Tetiana Ivanivna Rosul. Uzhhorod researcher is the author of numerous studies in historical musicology, musical local studies, modern musicology, ethnography, philosophy, pedagogy. Her multifaceted research work is part of the national musical culture of Ukraine, so today it is important to study her theoretical heritage.

The authors of the article consider the achievements of T. Rosul in the field of historical musicology. Her monographic study "Musical life of Zakarpattia in

the 20s and 30s of the XX century” has been analyzed. The authors characterize the music and local lore material presented by the researcher through the prism of socio-political events of the region in the conditions of the statelessness of that time. The indisputable scientific value of this documentary edition is proved.

There has been listed a review of a number of historical and musicological articles by T. Rosul, which were published in three digests “Professional musical culture of Zakarpattia: stages of formation, namely”, “Musical life of Zakarpattia of the XIX – first half of the XX century”, “Development of education”, “Festival panorama of Uzhhorod”, “Anatoliy Zatin: music is a way of life”, “Choral works of Ioan Bokshay”, “Influence of artistic and aesthetic principles of M. Lysenko on the development of Zakarpattia musical culture”, “Choral works of Vasyl Haiduk”, “Reception of Zakarpattia in the works of Czech composers of the interwar period on the example of film music)”. Thus, the historical and musicological works of T. Rosul represent the dynamics of growth of Zakarpattia musical art and are a significant contribution to the modern research in the field of regional culturology.

Key words: *Zakarpattia musical art, Tetiana Rosul, historical musicology, monograph, research article.*

Актуальність теми дослідження. Розвиток сучасного музичного мистецтва Закарпаття спирається на діяльність провідних музикознавців України – вихідців із цього краю. Сьогодні закарпатську наукову спільноту творять доктори мистецтвознавства Юрій Чекан, Федір Копинець, кандидати мистецтвознавства Катерина Цірікус, Галина Конькова, Гліб Добрушкін, Галина Пеліна, Олесь Прилепа, Ганна Данканич, Микола Маліборський, Леся Микуланинець, кандидати педагогічних наук Ігор Назаренко, Олена Юрош. Серед цієї когорти вчених вирізняється кандидат мистецтвознавства, доцент Ужгородського національного університету, викладач-методист Ужгородського музичного фахового коледжу імені Д.Є. Задора Тетяна Росул. Її наукові дослідження у сферах історичного музикознавства, музичного краєзнавства, етнології, філософії, культурології, педагогіки збагатили сучасне українське музикознавство, тому сьогодні актуальним є вивчення теоретичного напрацювання ужгородської культурно-освітньої діячки.

Аналіз останніх досліджень. Творчий доробок Т. Росул не був об'єктом наукового вивчення. Окремі рецензії [1, с. 384–385; 2, с. 12; 4, с. 7] є відгуками на вихід у світ монографії «Музичне життя Закарпаття 20–30-х років ХХ ст.».

Мета дослідження – проаналізувати наукові дослідження Т. Росул у царині історичного музикознавства та сучасної музикології. Наукова новизна полягає в тому, що вперше

розглядається теоретична спадщина ужгородської вченої як у сфері історії української музики, так і на ниві сьогочасної композиторської творчості Закарпаття.

Виклад основного матеріалу. Сучасна гуманітарна наука все більше поповнюється дослідженнями в царині регіональної культури, зокрема музичної, коли мистецькі надбання «окремого історично та економічно визначеного регіону розглядаються як своєрідна культурна підсистема, вертикальний часовий зріз якої містить у собі універсальну фактологічну та коментарну інформацію» [17, с. 1]. Із кінця 90-років ХХ століття здійснено низку дисертаційних досліджень у цьому напрямі музикознавства. Вивченню музично-історичної спадщини, культурних цінностей західноукраїнських регіонів присвячено праці М. Загайкевич, Л. Кияновської, Ю. Булки, Й. Шиманського, О. Миронової, Л. Романюк, І. Бермес, Р. Дудик, Л. Ігнатової, Л. Мороз, Р. Римар, І. Ярошенко та ін. Цю лінію в українському музикознавстві продовжила Т. Росул, захистивши у 2003 році дисертацію на тему «*Музичне життя Закарпаття 20–30-х років ХХ століття*». Досліджуваний багатий матеріал ліг в основу її однойменної монографії, яка була «однією з перших спроб висвітлення цілісної картини музичної культури регіону цього періоду з нових історичних позицій» [8, с. 5].

Праця є чітко структурованою і складається з п'яти розділів. У першому розділі «*Історичні передумови та шляхи становлення культури Закарпаття*» авторка простежує етапи розвитку цього карпатського краю від першого політичного утворення з центром в Унгограді в ІХ–Х століттях до початку ХХ століття. Крізь призму постійної боротьби за свою національну самостійність на тлі світових історичних подій початку ХХ століття Т. Росул представляє еволюційний ріст культурно-освітнього рівня краю. Найголовнішим досягненням стало проголошення урядом Августина Волошина української мови як єдиної мови Карпатської України. Духовне відродження Підкарпатської Русі пов'язане з розвитком літератури, образотворчого мистецтва, утворення громадських організацій, як-от «Просвіта», «Товариство імені О. Духновича», «Шкільна Матка Русинів», «Жіночий Союз», «Учительська громада», та діяльністю культурних товариств інших народів Закарпаття («Товариство імені Б. Сметани», «Дерево життя», «МОЗАІК»).

Другий розділ «*Музично-концертне життя Підкарпатської Русі міжвоєнного двадцятиріччя*» розкриває формування

регіональних особливостей розвитку різних видів музичного мистецтва (зокрема, хорового виконавства, інструментального колективного музикування та сольних виступів): піаністів С. Дністрянської, К. Воска, Ж. Лендела, Л. Кайгла, В. Кнітгла, Д. Задора, скрипалів В. Ромішовської, В. Пржігоди, Н. Плотені, Я. Кубеліка, віолончелістів К. Гоудека, Г. Полгара, співаків А. Остапчук, І. Синенької-Іваницької, П. Милославського, О. Дівнича, органіста Р. Дьордя.

Глибоко проникнувши в етнічну специфіку Підкарпатської Русі, дослідниця в підрозділі «*Гастрольні виступи зарубіжних виконавців*» вияскравлює музичні зв'язки з Чехословаччиною. На закарпатських теренах виступали: скрипаль Я. Кубелік, віолончеліст К. Гоудек, піаніст Е. Догнані, В. Папп-Фараго (Румунія), співаки З. Перені, Л. Сінгер. В останньому підрозділі «*Музика в театрі*» вченою послідовно розглядається становлення цього різновиду мистецтва в Підкарпатській Русі. Театр, як стверджує дослідниця, «став засобом пізнання своєї історії, культури, чим закликав народ до самоствердження» [8, с. 74–75]. Простежуючи процес зародження та формування професійного театру в Закарпатті, Т. Росул висвітлює подвижників театральної справи: «Руський аматорський гурток» (керівник М. Виняр), «Руський театр Товариства «Промисла»» (керівники Р. Кирчів, М. Садовський, О. Загаров).

У третьому розділі «*Музична освіта*» музикознавиця розглядає, як під впливом суспільних та культуротворчих процесів, що відбувалися на початку ХХ сторіччя у Підкарпатській Русі, розпочався процес підготовки музичних фахівців. Ученою зафіксовано провідні освітні осередки: Ужгородська півце-учительська семінарія [8, с. 85], приватні музичні школи В. Ромішовської, Г. Ернста, С. Дністрянської, Ж. Лендела.

Четвертий розділ «*Музична фольклористика*» висвітлює зростання великого інтересу до народно-пісенних традицій Підкарпатської Русі. Дослідниця констатує, що «становлення етнографії Закарпаття збігається з початковим етапом дослідження фольклору інших частин українських земель, чому сприяли вчені Центральної України і Галичини. Однак на Закарпатті цей процес відбувався повільніше через те, що цей регіон був включений до чужої політичної формації, ідеологія якої сприяла денаціоналізації та асиміляції населення» [8, с. 93]. Приєднання Підкарпатської Русі до Чехословаччини у 1919 році позитивно вплинуло на піднесення

національно-культурного відродження краю. Значну діяльність проводило товариство «Просвіта», яке ініціювало заснування Крайового музею в Ужгороді та етнографічного музею в Мукачеві, створило «Архів руської пісні», видало збірник «Забава».

У заключному розділі «Творчість композиторів Підкарпатської Русі» Т. Росул представляє музичні доробки мистців закарпатського регіону початку ХХ століття. Учена наголошує, що провідним жанром стала духовна хорова музика, яку творили о. І. Сільвай, Е. Желтвай, Ю. Дрогобецький, О. Чучка, С. Фенцик, С. Сільвай, С. Гладоник, І. Качановський, Н. Петрашевич. Першим нотним виданням стала Літургія Е. Талапковича. Крім того, закарпатські мистці (С. Сіон, І. Бокшай, Є. Шерегій) створювали музику до театральних вистав. Підсумовуючи останній розділ монографії, дослідниця зазначає, що творчість місцевих композиторів сприяла розвитку «професійної композиторської школи, яка реалізувалася у творчості Дезидерія Задора та Іштвана Мартона» [8, с. 138].

У «Висновка» Т. Росул констатує взаємозв'язок еволюції розвою музичного життя Підкарпатської Русі початку ХХ століття з політичними подіями на Закарпатті. У монографії дослідниця здійснює періодизацію культуротворчих процесів у краю, яка укладається в три етапи: «будительський» – ХІХ – початок ХХ ст., «просвітницький» – 20–30-ті р. ХХ ст., «визвольний» – 40-ві рр. ХХ ст.» [8, с. 139].

Суттєвим доповненням дослідження є опублікування приміток, які уточнюють персоналії та історичні події початку ХХ століття. У монографії спостерігаємо широку амплітуду наукового апарату: іменний покажчик, список використаної літератури, що є суттєвим професійним доповненням. Незаперечна цінність видання полягає в документальності, яка виявляється в опублікуванні вартісних фотоматеріалів.

Здобуття Україною державної незалежності спонукало вітчизняних науковців до поглибленого дослідження регіональних культурно-освітніх осередків. «Децентралізація влади та підвищення ролі територіального фактору призвели до потреби вивчення регіонів України як самостійних соціокультурних одиниць у географічному, історичному, краєзнавчому, етнічному, соціально-економічному та культурному аспектах, що стимулювало появу наукових праць, досліджень розвитку

музичного мистецтва в культурі окремих регіонів України», – зазначає А. Кравченко [3, с. 140].

Низка статей Т. Росул висвітлює специфіку самобутності історико-музичного середовища краю, який називають Срібною Землею. Вони побачили світ у декількох випусках збірника «Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення». До першого випуску (2005 р.) ввійшли статті «Музичне життя Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття» [9, с. 6–16], «Розвиток освіти» [12, с. 16–28], «Фестивальна панорама Ужгорода» [13, с. 52–63], «Анатолій Затін: музика це спосіб існування» [5, с. 179–184], «Хорова творчість Іоанна Бокшая» [16, с. 184–201]. У другому випуску (2010 р.) опубліковані «Вплив художньо-естетичних принципів М. Лисенка на розвиток музичної культури Закарпаття» [6, с. 8–14], «Хорова творчість Василя Гайдука» [15, с. 394–398]. Третій випуск (2016 р.) представлений публікацією «Рецепція Закарпаття у творчості чеських композиторів міжвоєнного періоду (на прикладі кіномузики)» [11, с. 378–393].

Глибоко досліджуючи етапи становлення музичного мистецтва в закарпатському регіоні, Т. Росул публікує в зазначеному збірнику статтю «Вплив художньо-естетичних принципів М. Лисенка на розвиток музичної культури Закарпаття» [6, с. 8–14]. У цій праці дослідниця розкриває тему проєкції творчих засад наддніпрянського мистця на еволюцію музичного розвою Підкарпатської Русі. Постать фундатора української культури є знаковою для всіх регіонів України, зокрема і Закарпаття. Звернення М. Лисенка до збирання та опрацювання українського фольклору знайшло послідовників у Підкарпатській Русі. Музикознавиця зазначає, що на сторінках часописів «Підкарпатська Русь», «Науковий збірник Товариства «Просвіта», «Віночок», «Літературна неділя», «Наш рідний край» [6, с. 9] з'являються перші статті з проблем етнографії. Спираючись на позиції М. Лисенка щодо наукового опрацювання народнопісенних взірців, закарпатські вчені почали застосовувати «точність фіксації мелодії, дотримання її орфоепічних особливостей і здійснення паспортизації джерел» [6, с. 9], – зазначає Т. Росул.

Учена наводить приклади розширення сфери фольклористичної праці, як-от створення та діяльність Музично-етнографічного кабінету в Мукачеві, дослідницька праця лінгвіста І. Панькевича, утворення «Архіву руської пісні»,

«Етнографічного товариства Підкарпатської Русі» в Мукачеві, налагодження зв'язків з ученими Праги, Кракова, вихід у світ збірників «Великодні ігри й пісні Закарпаття» І. Панькевича, «Народні пісні подкарпатських русинів» Д. Задора, Ю. Костьо, П. Милославського, «Збірник гуцульських народних пісень-коломийок» В. Піпаша, «Музика і спів у присілку Вышоватом в Марамороші» М. Роццахівського [6, с. 10].

Науковиця підкреслює важливість продовження розвитку фольклористичних принципів М. Лисенка в добірці дитячих пісень «Забава», куди увійшли зразки зі збірників «Молодощі», «Збірника народних пісень у хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого й підстаршого віку у школах народніх» М. Лисенка, а також «Шкільного співаника» К. Стеценка.

Продовжуючи висвітлювати втілення ідей М. Лисенка щодо створення дидактичних видань на основі фольклору, дослідниця подає перелік закарпатських посібників: «Русській пѣсенник для дѣтей и молодежи» Л. Тиблевича, «Сборник трехголосных песен для школьных детских хоров» Г. Гузенного, «Школьный хор для старших клас народных» М. Гоера і Д. Задора, «21 народна пісня в триголосному укладі для шкільних хорів» П. Шурувської – Росиневич, «Школьный діточий хор» Г. Мельника та П. Миговка [6, с. 11]. Авторка наголошує на великому значенні опрацювань народних пісень М. Лисенком для хору, а також представленням їх на естраді. Цей художній принцип спонукав закарпатських музикантів до творчого наслідування. Так з'явилися збірки І. Бокшая, О. Кізими, Л. Кайгля. Мистецькі канони корифея української культури втілились у доробках професійних закарпатських композиторів Д. Задора, І. Мартона.

Підсумовуючи дослідження, українська вчена стверджує, що «творчі принципи та багатогранна діяльність М. Лисенка окреслили перспективи поступу різних галузей музичного життя Закарпаття: фольклористичної, композиторської, виконавської» [6, с. 13].

Із грона статей з історичного музикознавства Т. Росул вирізняється публікація «Рецепція Закарпаття у творчості чеських композиторів міжвоєнного періоду (на прикладі кіномузики)» [11, с. 378–393]. Праця насичена вартісним науковим матеріалом, який висвітлює: значення кінематографа у світовій культурі, його вплив на формування картини світу та

свідомість глядачів, сторінки історії чеського кіно, а також відтворення ним закарпатського краю та культури.

Розглядаючи роль кіномистецтва в суспільному розвитку людства, Т. Росул ставить перед собою мету – «проаналізувати музичний компонент чехословацького кінематографа першої половини ХХ ст., який репрезентує модель звукового ландшафту Закарпаття в уявленні мешканців ЧСР міжвоєнного періоду» [11, с. 379]. Авторка глибоко аналізує шаблі розвитку зазначеного різновиду мистецтва, представляє відомих режисерів Я. Кршиженецького, К. Ламача, Г. Махатого, М. Фрича, котрі стояли біля витоків чеського кіно з кінця ХІХ століття.

Звернення тогочасних державних кінематографічних установ до теми Карпатської України зумовлене швидким розвитком туризму в Чехословаччині. У дослідженні Т. Росул зосереджується на ролі музичного оформлення у фільмах. Чеська кінострічка зі звуковим супроводом з'явилася у 1930 році. Тема закарпатського краю знайшла втілення у фільмі «Karpathorussland» («Підкарпатська Русь»), відзнятому в 1937 році режисером А. Легнером. Музику створив композитор Дж. Голвелл. Для демонстрації чарівної природи регіону авторами застосовано жанр пейзажного відеожурналу.

Розглядаючи музичний супровід зазначеного фільму, вчена аналізує використання тематичного розвитку пісні «Верховино, світку ти наш» та угорського чардашу у взаємозв'язку з відображенням сюжетних картин із побуту Закарпаття. Дослідниця проникає в стильову трансформацію пісенно-танцювальних взірців та описує їх інструментальне насичення. На основі аналізу науковиця стверджує, що «музичний компонент фільму «Karpathorussland» виконує функцію тла. Композитор (Дж. Голвелл – *У.М., Я.Л.*) часто запозичує поширені в побуті мелодії, що пояснюється підвищеною асоціативною пам'яттю цитатного матеріалу і дозволяє підтримувати підтекстові функції музики в структурі кінострічки [11, с. 384].

Простежуючи на тлі розвитку чеського кіно використання українського мелосу, Т. Росул бере до розгляду фільм «Píseň o smutné zemi» («Пісня про смутну землю») (режисер Й. Вейс, композитор Й. Срнка), картинною основою котрого є відеоматеріали, зняті на Верховині. Тут уперше, як зазначає дослідниця, застосовано читання поезії поеми К. Валло. У кінострічці композитор використав аудіотрек заспіву пісні

«Верховина» та трансформовані інтонації балади «Під дубиною». Музикознавиця глибоко аналізує взаємозв'язок візуального ряду зі звуковим супроводом, який полягає у застосуванні імпресіоністичних стильових особливостей подання музичного матеріалу, тональному плані, динамічних та фактурних контрастах, ритмічних малюнках, які пульсують. На основі цього авторка констатує, що творцям кінострічки «вдалося досягнути органічного синтезу документалізму, поетичності та філософічності, сумістити зображальність і природність експресії, уникнути риторичного пафосу, домогтися єдності символізму та реалізму» [11, с. 385].

Характеризуючи чеський фільм «*Marjka nevěrnice*» режисера В. Ванчури, Т. Росул прослідковує співвідношення сценарних подій розвитку побутової драми між головними персонажами Петром і Марійкою, а також соціально-економічне життя колочавських селян зі звуковим оформленням (слово, шум, музика). Чеський композитор Б. Мартіну здійснив музичне оформлення кінострічки. Аналізуючи композиторський підхід у творенні звукового тла фільму, вчена визнає провідним застосування митцем цитатного методу для передавання психологічної характеристики як головних героїв, так і другорядних. У кадрах звучать коломийкові мелодії, пісні «Там за лісом, за перелазом», «Червена ружа трояка».

Проникаючи в авторську музику Б. Мартіну до фільму, дослідниця виявляє опору на різностильові музичні ознаки зображуваних верств населення, а також аналізує інструментальні, гармонічні, темброво-фактурні особливості відтворення картин сценарію. Змальовуючи життєві колізії місцевого населення, композитор застосовує романтичну стилістику, а для зображення єврейської спільноти використана музика з опорою на ранньокласичні стильові особливості.

Ця публікація Т. Росул є цінним історико-музикознавчим осмисленням важливої ролі народно-пісенного мистецтва Закарпаття в розвитку чеського кіно, а також реалізує вартісну когнітивну функцію для сучасних дослідників регіональної культури.

У науковому доробку Т. Росул важливе місце посідають праці про еволюцію розвитку етнічної культури Карпатської України як в історичному аспекті, так і на сучасному етапі, які побачили світ у вітчизняних наукових виданнях. Ця тема порушується в дослідженні «*Полікультурне середовище як чинник*

формування музичної культури Закарпаття» [10, с. 165–168]. У статті науковиця ґрунтовно досліджує поліфункціональність різних етнічних культур Закарпаття, серед котрих визначає найважливіші функції: «інноваційно-перетворювальну, інформаційно-пізнавальну, комунікативну, виховну, естетичну, компенсаторно-розважальну» [10, с. 165]. Оцінюючи специфічні особливості розвитку народної музики цього краю, Т. Росул наголошує на значенні праць В. Гошовського, в яких утверджується думка щодо постійних досліджень питань взаємопроникнення різних музичних діалектів на Закарпатті.

Підбиваючи підсумок, музикознавиця наголошує, що «в умовах унікального полікультурного середовища Закарпаття перед громадськістю стоїть особливе завдання збереження багатого етнічного потенціалу краю» [10, с. 168].

Тему взаємовпливу мистецтв на теренах Підкарпатської Русі Т. Росул продовжує досліджувати в статті «*Діалог культур у музичному житті Закарпаття першої половини ХХ століття*» [7, с. 109–113]. Характеризуючи музичну культуру Срібної Землі, авторка виділяє п'ять стадій її розвитку. На основі ґрунтовного аналізу концертного життя регіону музикознавиця виводить феномен музичної культури Закарпаття, котрий спирається на п'ять діалогічних рівнів: «взаємозв'язку музичних культур минулого і сучасності; взаємозв'язку світської і духовної музичних культур; взаємозв'язку культур міста і села; взаємозв'язку фольклорної і класичної музичних культур; взаємозв'язку різних етнічних музичних культур» [7, с. 112]. Глибоке проникнення у специфіку діалогічності мистецького простору Карпатської України виводить дослідження на новий рівень, а саме, як стверджує музикознавиця, розгляду культури «як транснаціонального простору» [7, с. 112].

У публікації Т. Росул «*Ф. Манайло у творчій рецепції І. Мартона та Ю. Шкробинця (на прикладі кантати «Карпатська рапсодія»)»* [14, с. 28–31] здійснено музикознавчий аналіз хорового твору фундаторів закарпатського мистецтва композитора І. Мартона та поета Ю. Шкробинця, присвяченого пам'яті художника Ф. Манайла.

Висновки. Музично-теоретичне надбання ужгородської вченої Тетяни Росул є багатогранним. Її монографічна праця, що висвітлює питання мистецького минулого (зокрема, музичного життя) Закарпаття 20–30-х років ХХ століття, є глибоким осмисленням історії української музики та вагомим

вноском у розвиток музичного краєзнавства. Наукові статті Т. Росул із питань аналізу функціонування полікультурного середовища карпатської області, взаємовпливу мистецьких надбань народів, що проживають на цій території, досліджень сучасних культурологічних процесів, композиторських напрацювань сучасних ужгородських митців утворюють представлене нею окреслення феномену музичної культури Закарпаття і є цінним досягненням культурно-мистецької регіоналістики України.

Отож, музикознавчі праці Тетяни Росул представляють динаміку розвитку музичного мистецтва Закарпаття від історичного минулого до сьогодення, що становить вартісне поповнення сучасних досліджень у сфері регіональної культурології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Висіцька Т. Росул Тетяна Іванівна. *Жіночі постаті в історії Закарпаття: наука, культура, мистецтво*: Біо-бібліогр. довід. / Передм. В. Паляка. Ужгород : Вид-во В. Паляка, 2004. С. 384–385.
2. Гаврош О. Музика наших бабусь. *Ужгород*. 2002. № 45 (196). 9 листопада. С. 12.
3. Кравченко А. Українська музична культура в контексті дослідження проблем культурологічної регіоніки. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2012. № 4. С. 139–143.
4. Нові грані музичного краєзнавства. *Ужгород*. 2002. № 43 (194). 26 жовтня. С. 7.
5. Росул Т. Анатолій Затін: музика – це спосіб існування. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2005. Випуск I. С. 179–184.
6. Росул Т. Вплив художньо-естетичних принципів М. Лисенка на розвиток музичної культури Закарпаття. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2010. Випуск II. С. 8–14.
7. Росул Т. Діалог культур в музичному житті Закарпаття першої половини ХХ століття. *Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи. зб. наук. статей*. Мелітополь : Друкарня «Люкс», 2012. С. 109–113.
8. Росул Т. Музичне життя Закарпаття 20–30-х років ХХ ст. : монографія. Ужгород : ПоліПрінт, 2002. 208 с.
9. Росул Т. Музичне життя Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століть. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2005. Випуск I. С. 6–16.
10. Росул Т. Полікультурне середовище як чинник формування музичної культури Закарпаття. *Наука і освіта*. 2008. № 7. Жовтень. С. 165–168.

11. Росул Т. Рецепція Закарпаття у творчості чеських композиторів міжвоєнного періоду (на прикладі кіномузики). *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2016. Випуск III. С. 378–393.

12. Росул. Т. Розвиток освіти. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2005. Випуск I. С. 16–28.

13. Росул Т. Фестивальна панорама Ужгорода. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2005. Випуск I. С. 52–63.

14. Росул Т.Ф. Манайло у творчій рецепції І. Мартона та Ю. Шкробинця (на прикладі кантати «Карпатська рапсодія»). *Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття*: 36. матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, Мукачево, 14–15 квітня 2021 р. Мукачево: МДУ, 2021. С. 28–31.

15. Росул Т. Хорова творчість Василя Гайдука. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2010. Випуск II. С. 394–398.

16. Росул Т. Хорова творчість Іоанна Бокшая. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати. 2005. Випуск I. С. 184–201.

17. Шиманський П. Музичне життя Волині 20–30-х років ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 1999. 11 с.

REFERENCES

1. Vysitska, T. (2004). Rosul Tetyana Ivanivna. Female figures in the history of Transcarpathia: science, culture, art: Bio-bibliogr. argument. / Foreword V. Padyak. Uzhhorod: V. Padyak Publishing House. P. 384–385 [in Ukrainian].

2. Gavrosh, O. (2002). Music of our grandmothers. Uzhhorod. Vol. №45 (196). November 9. P. 12 [in Ukrainian].

3. Kravchenko, A. (2012). Ukrainian musical culture in the context of research of problems of culturological region. Bulletin of the State Academy of Management of Culture and Arts. Vol. 4. P. 139–143 [in Ukrainian].

4. New facets of musical local lore. (2002). Uzhhorod. Vol. 43 (194). October 26. P. 7 [in Ukrainian].

5. Rosul, T. (2005). Anatoliy Zatin: music is a way of life. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue I. P 179–184. [in Ukrainian].

6. Rosul, T. (2010). The influence of artistic and aesthetic principles of M. Lysenko on the development of musical culture of Transcarpathia. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue II. P. 8–14 [in Ukrainian].

7. Rosul, T. (2012). Dialogue of cultures in the musical life of Transcarpathia in the first half of the twentieth century. Art culture and education: traditions, modernity, perspectives. zb. Science. articles. Melitopol: Lux Printing House, P. 109–113 [in Ukrainian].

8. Rosul, T. (2002). Musical life of Transcarpathia in the 20s–30s of the XX century : Monograph. Uzhhorod: PolyPrint [in Ukrainian].

9. Rosul, T. (2005). Musical life of Transcarpathia of the XIX – first half of the XX century. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue I. P. 6–16 [in Ukrainian].

10. Rosul, T. (2008). Multicultural environment as a factor in the formation of musical culture of Transcarpathia. Science and education. Vol. 7. October. P. 165–168 [in Ukrainian].

11. Rosul, T. (2016). Reception of Transcarpathia in the works of Czech composers of the interwar period (on the example of film music). Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue III. P. 378–393 [in Ukrainian].

12. Rosul, T. (2005). Development of education. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue I. P. 16–28 [in Ukrainian].

13. Rosul T. (2005). Festival panorama of Uzhhorod. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue I. P. 52–63 [in Ukrainian].

14. Rosul, T. (2021). F Manailo in the creative reception of I. Marton and Y. Shkrobynets (on the example of the cantata «Carpathian Rhapsody»). Art education in the European socio-cultural space of the XXI century: Coll. Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference, Mukachevo, April 14–15, 2021. Mukachevo: Moscow State University. P. 28–31. [in Ukrainian].

15. Rosul, T. (2010). Choral work of Vasyl Haiduk. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians. Issue II. P. 394–398 [in Ukrainian].

16. Rosul, T. (2005). Choral work of John Bokshay. Professional musical culture of Transcarpathia: stages of formation. Uzhhorod: Carpathians.. Issue I. P. 184–201 [in Ukrainian].

17. Szymanski, P. (1999). Musical life of Volyn 20-30s of the XX century 17.00.03.–Musical art: author's ref. dis. ... cand. art history: 17.00.03. Kyiv [in Ukrainian].